

Зарубіжні авторські зібрання

Говард
Філіпс

Навчальний

Пасма
Медузи

Харків
«Фоліо»
2022

ВІН

Я побачив його безсонної ночі, коли в розпачі вештався містом, намагаючись врятувати свою душу і свою мрію. Моя поява в Нью-Йорку було помилкою — я приїхав сюди в пошуках гострих відчуттів, незвичайних дивацтв, дивного душевного підйому в багатолюдних лабіринтах старих вулиць, що виринали з глибини занедбаних дворів, площ і з району порту, і, нескінченно звиваючись, виказували такі ж занедбані двори, площі та будівлі порту; а також у гігантських сучасних будівлях-баштах, що здіймаються вгору похмурими вавилонськими вежами. Замість цього переживав відчуття жаху та пригнічення. Вони погрожували заволодіти мною, паралізувати та знищити мене.

Розчарування прийшло не відразу. Опинившись у місті вперше, я побачив його з моста під час заходу сонця — величне місто, що відбивається у воді, з його неймовірно загостреними дахами та будівлями, що нагадують стародавні піраміди. Вони виникають із рожевого туману, неначе вишукані квіти, щоб постати в усій красі перед хмарами, освітленими західним палахкотливим небом, та народжуються вночі з першими зірками. Потім одне за одним почали спалахувати вікна над мерехтливими морськими хвилями, де плавно гойдалися і ковзали ліхтарі; звуки ріжків і сирен зливалися в чудовій, химерній гармонії, і саме місто, над яким навис зоряний небосхил, було неначе мрія, на-

повнена фантастичною музикою. Місця з дивами Каркасона, Самарканда, Ельдорадо й інших чудових, схожих на казку міст. Незабаром після цього я швендяв цими старовинними вулицями, настільки любимими для моєї уяви, вузькими, кривими провулками, проходами, де ряди будинків із червоної цегли, збудовані в архітектурних стилях XVIII і початку XIX століть, мерехтіли світлом мансардних вікон, споглядали на позолочені «седани» й оздоблені карети, що проїжджали вулицями. Ясно усвідомлюючи, що побачив те, про що так давно мріяв, у запалі почуттів я й справді подумав, що це — справжні скарби, які з часом зроблять із мене поета.

Але моїм честолобним надіям і щастю збутися не судилося. Яскраве денне світло все розставило на свої місця. Воно оголило всю занедбаність та злиденність. Куди б я не поглянув, скрізь був камінь — він здіймався велетенськими спорудами, простягався під ногами забрукованими хідниками та дорогами. Я опинився немов у кам'яному мішку. Можливо, лише місячне сяйво могло надати всьому цьому трішки чарівності та чародійства. Юрби людей, що вирували на вулицях і нагадували штучні канали, були чужими для мене — кремезні смагляві незнайомці з жорстокими обличчями та вузькими очима, проникливі, практичні, не обтяжені мріями, байдужі до всього оточення, — вони ніколи не могли щось означати для блакитноокого чужинця, чиє серце залишилося в далекому селищі зі зеленими галявинами.

Отже, замість того, щоб писати вірші, про що мріяв здавна, я занурився у відчай. Невимовна туга опанувала мною. І нарешті я збагнув страшну правду, про яку ніхто ніколи не наважився обмовитися, таємницю таємниць, те, що це місто з каменю і різких звуків не може зберегти в собі риси старого Нью-Йорка, як Лондон — старого Лондона,

а Париж — старого Парижа, що фактично воно мертво, позбавлене ознак життя, а його розпростерте тіло невміло забальзамоване та наповнене дивними істотами, котрі нічого спільного з ним не мають, як і було насправді. Зробивши це несподіване відкриття, я перестав спати спокійно, хоча дещо від колишньої впевненості й повернулося до мене, коли перестав виходити вдень, покидаючи стіни помешкання по ночах, коли темрява кликала до життя те мале, що ще залишилося від минулого; щось невідчутне, схоже на примару. Знайшовши в цьому своєрідне полегшення, я навіть написав кілька віршів і все ще утримувався від повернення до оселі своїх батьків, аби вони не відчули, що всі мої мрії та плани ганебно зруйновані.

Й ось якось, під час прогулянки одної безсонної ночі, я зустрів чоловіка. Це сталося в закритому дворіку кварталу Грінвіч, де через свою необізнаність я оселився, почувши про те, що саме тут живуть поети й художники. Архаїчні галявини й дитинці справді мене захоплювали, і коли дізнався, що поети й художники — це демонстративні горлопани, уся химерність і неординарність яких не що інше, як позлітка, і чиє буденне життя — це суцільне заперечення і спростування усієї тієї цнотливої краси, якими є мистецтво й поезія, я залишився тут із любові до цих стародавніх, освячених століттями місць. Я собі уявляв, як тут усе виглядало, коли Грінвіч був тихим селищем, якого ще не встигло поглинути місто-монстр. Вдосвіта, коли гультіпаки розходилися по домівках, я, бувало, сам-один волочився цими загадковими звивистими вуличками і вдавався до роздумів про те, які ж таємниці, либонь, залишило тут кожне покоління. Це підтримувало мій дух і живило уяву поета, який жив десь глибоко всередині мого єства.

Він підійшов до мене приблизно о другій годині туманного серпневого ранку, коли я пробирався через ок-

ремі дворики, зайти до яких можна було, лише пройшовши неосвітлені коридори сусідніх будівель, хоча колись ці дворики становили суцільний ланцюжок мальовничих провулків. Мені довелося почути про це, і я второпав, що зараз їх уже не знайти на жодній мапі. Але сам факт, що вони були покинутими, вселив мені ще більшу любов до них, тому шукав їх усюди з подвоєною енергією. Тепер, виявивши їх, моє прагнення посилювалося, позаяк щось у їхньому розташуванні свідчило про те, що залишилося зовсім небагато таких дитинців із темними тихими закутками, втиснутими між високими глухими стінами та порожніми житлами позаду або зачаєними за неосвітленими, проходами під арками, біля яких завжди тиняються хитрі та нетовариські представники богеми, справи яких не призначені для сторонніх очей.

Він сам озвався до мене, звернувши увагу на мій настрій і ті погляди, які я кидав на вхідні двері з химерними дверними молоточками чи кільцями. Слабке світло з фрамуг ажурної кам'яної роботи трохи освітлювало моє лице. Його ж обличчя залишалося в тіні, приховане під крисами широкого капелюха, який по-своєму бездоганно пасував до його старомодного плаща. Сам не знаю чому, але якийсь ледь вловимий неспокій охопив мене ще до того, як він до мене звернувся. Добродій був худорлявий, мертво-блідий, і його голос виявився глибоким. Він сказав, що не вперше бачить мене тут і дійшов висновку, що ми схожі з ним у своїй прихисті до минулого і до того, що від нього залишилося. Чи не хочеться мені послухати того, хто давно займається історією цих місць і вивчив її значно глибше, ніж будь-хто інший? Той, хто приїхав із далеких країв, міг би багато чого довідатися.

Поки він усе це теревенив, я мигцем глянув йому в обличчя, на яке впав жовтий промінчик світла від єдиного освітленого вікна на горіщі. Це було привабливе, я б на-

віть сказав, гарне обличчя літнього чоловіка. Воно зберегло сліди шляхетного походження та витонченості, незвичайної для його віку та цього місця. Однак щось у ньому турбувало майже так само, як і вабило. Далєбі, воно було дуже блідим чи занадто невиразним, а, може, просто не відповідало навколишній атмосфері, щоб я міг почуватися легко й спокійно. Проте я пішов за цим добродієм, оскільки в ті безрадісні дні моє прагнення до стародавньої краси та її таємниць було всім, що могло підтримувати мій дух. І я вважав надзвичайною милістю Долі зустрітися з людиною з близькими мені поглядами, чиї пізнання в історії минулих століть були значно глибшими за мої.

Уночі відбувалося щось, що утримало одягненого в плащ чоловіка від балачок, і довгий час ми йшли, не зронивши ані слова. Час від часу він давав лише короткі пояснення щодо імен, дат і подій, вказуючи дорогу, в основному, жєстами. Ми протискувалися у вузькі щілини, йшли навшпиньки коридорами, перелізли через цегляні стіни, проповзали навкарачки крізь низькі склепінчасті проходи, надмірна довжина яких і болісно нескінченні закрути зовсім збили мене з пантелику, і я не міг визначити, де ж ми опинилися. Усе, що ми бачили, було дуже старим, і мені аж дух перехоплювало, або, принаймні, так здавалося при розсіяних променях світла. Ніколи не забуду іонічні напівзруйновані колони, пілястри з канелюрами¹, залізну огорожу зі стовпами, верхівки яких нагадували статуї на надгробках, вікна з перемичками, що виступали назовні, і декоративні віялоподібні віконця над дверима, що здавалися тим більше незвичайними та вигадливими, чим глибше ми зану-

---

¹ *Канелюра* — вертикальний жолобок на стовбурі пілястра або колони, а також горизонтальні жолобки на базі колони іонічного ордеру.

рювалися в цей невичерпний лабіринт невідомої нам старовини.

Ми не зустріли ані душі, і в міру того, як продовжували свій шлях, освітлених вікон ставало все менше і менше. Перші-ліпші вуличні ліхтарі були гасові, старовинної ромбовидної форми. Пізніше я побачив ліхтарі зі свічками; і нарешті, коли ми перетнули моторошний похмурий дитинець, моєму супутникові довелося вести мене за руку крізь жахливу темряву до вузької дерев'яної хвіртки у високому мурі, за якою ховалася маленька вуличка. Ми побачили, що вона освітлена ліхтарями, розташованими лише біля кожного сьомого будинку, — це були, ймовірно, колоніальні бляшані ліхтарі з пробитими з боків дірочками. Вуличка круто підіймалася вгору — крутіше, ніж це могло бути в цій частині Нью-Йорка. Її горішній кінець упирався під прямим кутом у повиту плющем стіну, за якою починалася приватна власність. Над стіною височіли верхівки дерев, гойдалися на тлі трохи посвітлілого неба. У стіні виділялася невелика хвіртка з темного дуба, з низькою напівкруглою аркою. Мій супутник узявся відмикати замок масивним ключем. Запросивши мене досередини, він у суцільній пільмі вирушив всипаною галькою стежкою. Зрештою, ми піднялися кам'яними сходами до дверей будинку, які він відчинив і запросив увійти.

Ми потрапили всередину. Та варто мені було переступити поріг, як я відчув, що опинився на межі неприємності від жахливого смороду, що війнув назустріч, і, мабуть, був наслідком столітнього гниття. Але господар, здавалося, не помічав цього, а я із ввічливості промовчав, коли він вів мене крутими звивистими сходами через хол до світлиці, двері якої, наскільки я міг чути, замкнув за собою ключем. Потім розсунув фіранки на трьох невеликих вікнах, що ледь проступали на тлі світанкового неба, про-

йшовся через світлицю до коминка, висік вогонь за допомогою кременю та кресала і запалив дві свічки в масивному канделябрі з дванадцятьма свічниками. Він зробив жест, наче запрошуючи до спокійної тихої бесіди.

При цьому слабкому освітленні я побачив, що ми перебуваємо в просторій, обшитій панелями і зі смаком обставленій бібліотеці першої чверті вісімнадцятого століття з чудовими фронтонами над одвірками, гарним дорійським карнизом і дивовижною різьбленою прикрасою над коминком з орнаментом нагорі, що нагадував барельєф на гробівці. Над полицями, щільно заставленими книжками, на певній відстані один від одного вздовж стін висіли сімейні портрети в різьблених рамах. Портрети дещо втратили свій колишній блиск, вкрилися таємничим серпанком і були напрочуд схожі на чоловіка, котрий жестом запрошував мене сісти в крісло поруч із витонченим столиком у чиппендейльському стилі¹. Перш ніж розміститися за столиком навпроти, мій господар завагався, неначе засмутившись. Потім, неквапливо знявши рукавички, капелюха з широкими крисами та плаща, він театральню постав перед моїм поглядом в костюмі епохи одного з англійських королів Георгів, починаючи із заплетеного в косичку волосся і мереживного гофрованого коміра та закінчуючи бриджами, шовковими панчохами і черевиками з пряжками, на які я раніше не звернув уваги. Потім, повільно опустившись у крісло зі спинкою, що нагадувала ліру, він став уважно мене розглядати.

Без капелюха він набув вигляду стародавнього чоловіка, що до цього мені не впадало в вічі, і тепер я думав, чи не слугував цей відбиток виняткового довголіття джерелом мого неспокою. Коли ж нарешті він озвався, його

---

¹ *Chippendale* — стиль англійських меблів XVIII ст.

ЗМІСТ

Він	3
Вулиця (у співавторстві з Дуаном В. Рімелем)	18
Гончак	26
Ексгумація	37
Єдиний, хто залишився в живих (у співавторстві з Огюстом Дерлетом)	52
Жахливий Дідуган	86
Останній експеримент (у співавторстві з Адольфе де Кастро) ...	91
Пам'ять	160
Пасма Медузи (у співавторстві зі Зелаєю Бішоп)	162
Пастка (у співавторстві з Генрі С. Вайтгедом)	219
Попіл (у співавторстві з Кліффордом Мартіном Едді-молодшим)	251
Сліпий, глухий і німий (у співавторстві з Кліффордом Мартіном Едді-молодшим)	262
Манускрипт	274
Спадкоємець	282
Студене повітря	288
Тінь із глибин космосу (у співавторстві з Огюстом Дерлетом)	302
Той, хто пережив людство (у співавторстві з Робертом гауардом Берлоу)	350
Факти про покійного Артура Жермена та його родину	337